

**СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ**

Є. М. Палига¹, І. Є. Палига¹, О. Я. Онешак¹, О. Р. Ярема²

¹Українська академія друкарства,
вул. Підвальна, 17, Львів, 79008, Україна

²Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Коперника, 3, Львів, 79000, Україна

Роз'яснено суть сучасних трансформацій та їх вплив на економічний розвиток України, функціонування основних інституцій в умовах реалізації проєкту сталого розвитку, зокрема державних інституцій видавничо-поліграфічної діяльності. Сформовано основні чинники, що стримують процес забезпечення сталого економічного розвитку, які впливають на стійке соціально-економічне відродження держави. Запропоновано зміни парадигми у виробництві, покращення якості товарів, саме завдяки використанню сучасних технологій, як новий етап розвитку суспільства та економіки «Індустрію 4.0» через формування глобальної архітектури в епоху четвертої промислової революції в нашій країні [4]. Обґрунтовано вагомі аспекти реалізації проєкту щодо євроінтеграційних процесів розвитку України на перспективу для підвищення її рейтингу легкості ведення бізнесу, ширшого поєднання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з промисловим виробництвом, зроблено аналіз підприємницьких структур у видавничій і поліграфічній діяльності. Враховано особливості господарської діяльності підприємств поліграфії та їх вплив на економічний розвиток держави загалом, а також гостру потребу розвитку високотехнологічних секторів економіки, модернізацію виробництва, прогресивні та креативні послуги, орієнтовані на конкретний сегмент споживачів, стимулюючи передусім внутрішній ринок збуту.

Ключові слова: сучасні трансформації в економіці, макроекономічна стабілізація, видавничо-поліграфічна діяльність, сталий економічний розвиток, інформаційно-комунікаційні технології, «Індустрія 4.0», малий бізнес, підприємницькі структури у поліграфії.

Постановка проблеми. Теперішні зміни в суспільно-політичному та економічному житті країни зумовлюють необхідність нових підходів щодо функціонування її основних інституцій для забезпечення сталого розвитку, стійкого економічного й соціально-політичного відродження держави. У цьому контексті насамперед варто наголосити на їх впливі на економічні процеси і їх результатах. Однак, попри незначну макроекономічну стабілізацію, в останні роки в Україні так і не вдалося створити відповідну базу для стійкого економічного підйому. Тому перед вітчизняною

економікою стоять декілька викликів, від адекватної відповіді на які залежатиме доля нашої держави в найближчі роки. Серед них відзначимо необхідність істотного нарощування обсягу експорту, залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій, необхідність стабілізації банківського сектору, зниження боргових ризиків та інші виклики, в яких суттєва роль належить державним інституціям.

Аналогічні виклики стоять і перед видавничо-поліграфічною діяльністю (ВПД), якій належить формування соціально-культурного, наукового простору та інформаційної безпеки держави. З огляду на це, дослідження вказаної проблематики потрібно зарахувати до одного з найактуальніших, що і визначило необхідність цієї публікації [1].

Мета статті — оцінка стану сучасних трансформацій в економіці, реалізація проєктів сталого розвитку в Україні, зокрема й державної інституції з видавничо-поліграфічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику економічного стану країни досліджували такі відомі вітчизняні вчені, як Б. Буркінський, Д. Богиня, Я. Жаліло, В. Геєць, З. Герасимчук, М. Долішній, С. Злупко, С. Мочерний, Б. Патон, М. Чумаченко та інші. Зважаючи на наукові розробки вказаних авторів, потрібно відзначити наявність низки не досліджених на сьогодні питань, які пов'язані зі швидкими та радикальними змінами у сучасному економічному розвитку. Саме ці зміни потребують постійного оновлення методичних підходів до вивчення наявних в економіці проблем з поглибленим вивченням їх в окремих сферах та галузі діяльності, зокрема і ВПД.

Діяльність у видавничо-поліграфічній сфері досліджували та досліджують такі науковці та практики, як В. Базилюк, І. Босак, О. Гузела, О. Гірняк, П. Лазановський, Є. Палига, Л. Швайка та інші. Водночас у ВПД зараз залишаються невирішеними питання, які стосуються важливих аспектів розвитку за умов функціонування трансформаційної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Попри незначну макроекономічну стабілізацію, у попередніх роках в Україні так і не вдалося створити належну базу для впевненого економічного підйому, забезпечення сталого розвитку в усіх сферах народного господарства. Серед них — необхідність істотного нарощування експорту, залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій, стабілізація банківського сектору, зниження боргових ризиків та створення реального майданчика для зростання національної економіки і розвитку видавничо-поліграфічної діяльності.

До основних чинників, що стримують процес забезпечення сталого економічного розвитку і стійкого соціально-економічного відродження держави, можна зарахувати такі:

- 1) втрата протекціоністських механізмів у різних галузях вітчизняної економіки та можливостей України поповнювати бюджет за рахунок транзиту з Європи та до Європи. Особливої актуальності ця проблема набуває через закінчення договору про газовий транзит з «Газпрому» в 2019 р. і через те, що немає чіткого визначення обсягів прокачування газу територією України з введенням в дію альтернативного «Північного потоку-2»;

2) недостатня ефективність заходів митної політики, окремість яких тільки-но починає давати відповідні результати, запровадження засад децентралізації, що на низькому рівні самоврядування не дало наразі дієвих результатів, а також є негативні прояви замороження коштів, зокрема об'єднаних територіальних громад (ОТГ) на банківських депозитах;

3) низька інтеграція передових вітчизняних галузей промисловості (судно-, літако-, машинобудування, космічна галузь) у відповідні європейські ланцюги та кластери, високу роботизацію, цифровізацію високотехнологічних галузей та «Індустрію 4.0» розвинутих країн призвела до потреби використання вітчизняних наукових розробок та світових досягнень у видавничо-поліграфічній сфері, які стосуються зміни у диспропорціях випуску різних видів друкованої продукції, оновлення техніко-технологічної бази виробництва, впровадження кадрової політики для виходу видавничо-поліграфічних структур на зарубіжні ринки.

Сучасні трансформації в економіці та реалізація проєкту «Стратегії сталого розвитку України до 2030» передбачають поступове підвищення позиції України у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business (до 33 у 2030 р.). Досягнення цієї мети є проблематичним, оскільки сьогодні вітчизняне підприємництво існує та розвивається у складних умовах трансформаційної економіки і стикається з безліччю проблем: значний податковий тиск, наявність різних адміністративних бар'єрів, обмеження фінансово-кредитних ресурсів, слабкість матеріальної, технічної, фінансової, менеджерської та кадрової складової діяльності підприємництва [2].

Сьогодні публічно говорять про ширше поєднання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з промисловим виробництвом і застосовують цей новий термін — «Індустрія 4.0», подібно до своєї «попередниці» (третьої промислової революції), що базується на ІКТ. Тому її часом розглядають лише як наступний етап третьої промислової революції, впровадження якої досі триває у багатьох країнах світу (зокрема в Україні). Однак якщо «Індустрія 3.0» передбачала лише звичайну комп'ютеризацію та автоматизацію, то серед важливих елементів нового типу виробництва — кіберфізичні системи, big data, штучний інтелект, 3D-друк тощо. Йдеться також про еволюцію і самих моделей функціонування бізнесу [4].

У ширшому контексті застосовується термін «четверта промислова революція» як новий етап розвитку суспільства та економіки. «Індустрія 4.0» змінюватиме традиційне розуміння працевлаштування, звичні бізнес-моделі. Зміни стосуються не лише технологій і виробництва, а й суспільства, культури та низки інших сфер. Відповідно, успіх може бути гарантований для тих країн, що першими зможуть підготуватися до таких нових викликів. Упродовж останніх кількох років четверта промислова революція є однією з актуальних тем Всесвітнього економічного форуму у Давосі.

У ЄС перехід до «Індустрії 4.0» має особливе значення в контексті планів реіндустріалізації. Виробничий сектор ЄС забезпечує понад 80 % експорту і 80 % приватних досліджень та інновацій. Зважаючи на зменшення внеску промисловості в економіку, у 2012 р. Європейська комісія поставила мету зростання частки промислового виробництва у ВВП до 20 % у 2020 р. Досягти цього можна завдяки

реалізації проєкту «Стратегії сталого розвитку України до 2030», зростанню продуктивності виробництва та підвищенню конкурентоспроможності України (регіонах) з недорогою робочою силою.

Прихильники європейської інтеграції вказували (причому справедливо) на те, що індустріальний сектор є однією з перешкод на шляху євроінтеграції: жорстко регламентований спільний ринок європейських держав не був готовий поглинути Україну з її промисловістю. Питання мало декілька стримувальних аспектів: по-перше, квоти на промислову продукцію, по-друге, стандарти; по-третє, необхідність багатомільярдних компенсацій за закриття цілих секторів економіки. Угода про асоціацію з ЄС теж передбачала, що Україна невдовзі може опинитися в ситуації, за якої низка підприємств (зокрема флагманів української індустрії) будуть змушені припинити роботу [3]. Аналіз цих процесів і напрямів виходу із системної соціально-економічної кризи виклали у наукових доповідях на засіданні круглого столу-дискусії «Цілі та завдання економічної науки з відродження та розвитку сучасної України» члени Академії економічних наук України 25 травня 2019 р. у м. Ірпінь в Університеті державної фіскальної служби. Тому є актуальна потреба розвивати високотехнологічні сектори економіки на модернізацію виробництва, а також прогресивні та креативні послуги, орієнтовані на конкретний сегмент споживання, необхідні сьогодні Україні.

Однак необхідно розуміти, що тільки навколо потужної, передової, сучасної, конкурентоспроможної економічної політики розвинених країн питання підтримки і розвитку малого бізнесу займають особливе місце, оскільки малі підприємства стали своєрідним індикатором загального стану справ в економіці.

Малий бізнес в Україні поступово розвивається, але за деякими показниками відстає від розвинених країн і на сьогодні не забезпечує стійкого економічного розвитку та суттєво не впливає на соціально-економічне відродження держави (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники ролі малого бізнесу деяких розвинених країн та в Україні

Показник	США	Японія	Німеччина	Великобританія	Україна
Частка малого бізнесу в ВВП країни, у %	52	51,6	57	52	23,9
Частка малого бізнесу в загальній зайнятості, у %	50,1	69,5	69,3	55,5	48
Частка малого бізнесу в загальній кількості підприємств, у %	97,6	99,2	99,3	99,1	95

Як бачимо з табл. 1, Україна суттєво відстає від розвинених країн щодо внеску малого підприємства у ВВП. Лише за часткою малого підприємництва в загальній кількості підприємств Україна наближається до показника США, але в останні роки спостерігається зменшення кількості малих підприємств.

Серед основних причин, які стримують розвиток малого підприємництва в Україні, можна виділити такі:

- недосконалість законодавства з питань розвитку та державної підтримки (зокрема фінансово-кредитної) малого бізнесу;
- високий рівень податкового навантаження;
- недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств;
- обмеженість інформаційно-консультативного забезпечення;
- недосконалість системи професійного розвитку кадрів для підприємницької діяльності;
- відсутність стимулів національних фінансових установ заохочувати й розширювати доступ для малих підприємств до страхових фінансових, банківських послуг, зокрема до доступних кредитів.

Таблиця 2

Розподіл підприємницьких структур ВПД

	Роки	Кількість суб'єктів господарювання				Разом	Обсяг реалізованої продукції (млн грн)
		малі підприємства		середні підприємства			
		оди-ниць	струк-тура, %	оди-ниць	струк-тура, %		
Видавнича діяльність	2010	3758	97,2	106	2,8	3865	—
	2017	2759	98,3	106	2,8	2807	—
Поліграфічна діяльність	2010	1522	96	75	4	3865	4844,1
	2017	1601	96,6	55	3,3	2807	8952,6

У табл. 2 подано розподіл підприємницьких структур ВПД, яка дає чітку картину обсягу реалізованої продукції поліграфічних підприємств. Так, у 2010 р. обсяг реалізованої продукції становив 4844,1 млн грн, а у 2017 р. — 8952,6 млн грн, тобто зріс удвічі. З 2011 р. по 01.01.2018 р. зросла кількість підприємств з 5164 до 6589, тобто ріст становив 30 %. Загалом відбувся спад на 25 % (1058 підприємств).

На основі вищеподаного аналізу можна припустити, що важливими є заходи щодо стратегічного розвитку в Україні, а саме бенефіціарних компаній з високим технологічним рівнем виробництва на основі тісного взаємозв'язку органів державної влади, науково-дослідних установ та бізнесу через залучення як державних, так і приватних джерел фінансування. Як приклад, післявоєнна розбудова Німеччини та Японії, постсоціалістичного В'єтнаму, Ізраїлю, Ірландії та Тайваню дала позитивні результати, а саме: можливість вийти на нові ринки і та середньо- та високотехнологічні сектори економіки, здійснити модернізацію виробництв, а також розвивати прогресивні та креативні послуги, орієнтовані на конкретний сегмент споживання. У такому контексті це дає підстави розвивати загальносвітовий тренд, що виник у провідних економіках. Отже, ми зможемо в найближчі десятиліття досягти зростання високотехнологічних виробництв завдяки стимуляції

купівельної спроможності власного населення, монетизації соціальних відносин держави з громадянами, передовим сучасним інструментам, що сприятиме зростанню сфери послуг малого й середнього бізнесу, що стає сценарієм для підйому вітчизняної економіки.

Висновки. Отже, роль і значення сучасних трансформацій та їх вплив на економічний розвиток суб'єктів господарювання в Україні відбувається в умовах реалізації проєктів сталого розвитку через широке поєднання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з промисловим виробництвом, еволюцію моделей функціонування бізнесу, готовність до «Індустрії 4.0» і формування державних інституцій видавничо-поліграфічної діяльності. Потрібно зазначити, що існує значний потенціал в усіх сферах економічної діяльності нашої держави, який необхідно задіяти у заходах стратегічного розвитку на основі тісного взаємозв'язку органів державної влади, науково-дослідних установ та бізнесу для залучення як державних, так і приватних джерел фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базиліук В. Б. Особливості функціонування та трансформації підприємств видавничо-поліграфічної галузі в умовах інституційних перетворень. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2014. № 3 (44). С. 65–68.
2. Гітис Т. П., Романенко Є. В., Однораленко Т. О. Визначення та дослідження об'єктивних обмежень реалізації стратегії сталого розвитку України в економічному аспекті. Вісник економічної науки України. 2019. № 1 (36). С. 26–30.
3. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. акад. НАН України Патона Б. Є. Київ : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2016. 72 с.

REFERENCES

1. Bazyliuk, V. B. (2014). Osoblyvosti funktsionuvannya ta transformatsii pidpriemstv vydavnycho-polihrafichnoi haluzi v umovakh instytutsiinykh peretvoren: Naukovyi visnyk Uzhhordskoho universytetu. Seriiia «Ekononika», 3 (44), 65–68 (in Ukrainian).
2. Hitis, T. P., Romanenko, Ye. V., & Odnoralenko, T. O. (2019). Vyznachennia ta doslidzhennia ob'iektivnykh obmezhen realizatsii stratehii staloho rozvytku Ukrainy v ekonomichnomu aspekti: Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy, 1 (36), 26–30 (in Ukrainian).
3. Natsionalna paradyhma staloho rozvytku Ukrainy. (2016) / za zah. red. akad. NAN Ukrainy Patona B. Ye. Kyiv: Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannya ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy» (in Ukrainian).

doi: 10.32403/1998-6912-2019-2-59-90-96

MODERN TRANSFORMATION AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Ye. M. Palyha¹, I. Ye. Palyha¹, O. Ya. Oneschak¹, O. R. Yarema²

¹*Ukrainian Academy of Printing,
17, Pidvalna, St., Lviv, 79008, Ukraine
kafekonomikauad@gmail.com*

²*Ivan Franko National University of Lviv
3, Kopernyka St., Lviv, 79000, Ukraine*

The essence of modern transformations and their influence on the economic development of Ukraine of functioning of the main institutions in the conditions of realization of sustainable development projects, including state institutions of publishing and printing activity have been explained. The main factors have been formed hampering the process of ensuring sustainable economic development, which affect the sustainable socio-economic revival of the state. Changes of paradigm in production, improvement of quality of goods have been suggested, due to the use of modern technologies, as a new stage of development of society and economy «Industry 4.0» through the formation of global architecture in the era of the fourth industrial revolution in our country. The main reasons that hamper the development of small business in Ukraine have been highlighted. Significant aspects of realization of the project on European integration processes of development of Ukraine are grounded for the prospect of increasing its rating of ease of doing business, broader combination of modern information and communication technologies with industrial production, the analysis of business structures in publishing and printing is made. The following assumptions have been made, in particular, that strategic development measures in Ukraine are important, namely beneficial companies with high technological levels of production based on the close interconnection of public authorities, research institutions and business through the involvement of both public and private sources of financing. The peculiarities of the business activities of printing companies and their impact on the economic development of the country as a whole, as well as the urgent need for the development of high-tech sectors of the economy, modernization of production, progressive and creative services targeted at a specific segment of consumers, primarily stimulating the domestic market are taken into account.

Keywords: *modern transformations in economy, macroeconomic stabilization, publishing and printing activity, sustainable economic development, information and communication technologies, Industry 4.0, small business, business structures in printing.*

Стаття надійшла до редакції 03.07.2019.

Received 03.07.2019.